

Ieteikumi

ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu vērtēšanā un atzīšanā

Izglītības un zinātnes ministrija

Līdzfinansē
Eiropas Savienības
programma Erasmus+

Erasmus+

Ieteikumi

ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā
pieredzē sasniegto studiju rezultātu vērtēšanā un atzīšanā

(AFIPP)

Šis projekts tika finansēts ar Eiropas Komisijas atbalstu.
Šī publikācija atspoguļo vienīgi autora uzskatus, un Komisijai
nevar uzlikt atbildību par tajā ietvertās informācijas
jebkuru iespējamo izlietojumu.

*Iztrādāta Eiropas Savienības programmas izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta
jomā „Erasmus+” pamatdarbības KA3 “Atbalsts izglītības politikas reformām”
Izglītības un zinātnes ministrijas īstenotā projekta “Iepriekš iegūtās izglītības
pielīdzināšana” (Recognition of Prior Learning) ietvaros.*

IEVADS.....	6
TERMINU SKAIDROJUMI.....	8
EIROPAS SAVIENĪBAS DOKUMENTI.....	10
1. IETEIKUMI AUGSTSKOLAI	17
1.1. Iekšējās kārtības izveidošana augstskolā	17
1.2. AFIPP studiju rezultātu atzīšanas četri soļi:	17
1.2.1. Pirmais solis: ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu identificēšana	18
1.2.2. Otrais solis: individuālo studiju rezultātu, kas iegūti ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē, dokumentēšana.....	20
1.2.3. Trešais solis: ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu vērtējums	20
1.2.4. Ceturtais solis: lēmuma par ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanu izsniegšana	21
1.3. Ieteikumi par bēgļu uzņemšanu augstskolā un studiju rezultātu atzīšanu....	22
2. IETEIKUMI VĒRTĒTĀJIEM.....	27
2.1. Vispārīgā informācija	27
2.2. Ieteikumi par novērtēšanas metodēm	27
2.3. Rezultātu analīze un kvalitātes nodrošināšana	29
2.4. Nosacījumi ārpus formālās izglītības apgūtajā un profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanā	30
2.5. Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu pārbaužu veidi, atkarībā no studiju rezultātu sasniegšanas veida un studiju programmas daļas, kurā tie atzīstami.....	30
2.6. Ministru kabineta noteikumos noteiktā regulējuma piemērošanas nosacījums	31
3. IETEIKUMI PRETENDENTIEM.....	35
3.1. Vispārīgā informācija	35
3.2. AFIPP atzīšanas loma izglītības iegūšanā.....	36
3.3. Kam palīdz ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšana	36
3.4. AFIPP atzīšanas tiesiskais regulējums.....	36
3.5. Ārpus formālās izglītības apgūtajā un/vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanas process	36
3.6. Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanā iesaistītās puses.....	37
3.7. AFIPP atzīšanas procesa uzsākšana	38
3.8. Iesnieguma sagatavošana un iesniegšana	40
3.9. Nosacījumi ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanā	41
3.10. Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu pārbaužu veidi, atkarībā no studiju rezultātu sasniegšanas veida un studiju programmas daļas, kurā tie atzīstami.....	42
3.11. Ministru kabineta noteikumos noteiktā regulējuma piemērošanas nosacījums	42

3.12. Lēmuma apstrīdēšana un pārsūdzēšana.....	43
IETEICAMIE INFORMĀCIJAS AVOTI.....	44
1. PIELIKUMS	45
Akadēmiskās izglītības pielīdzināšanas piemērs:.....	45
2. PIELIKUMS	46
Akadēmiskās izglītības pielīdzināšanas piemērs:.....	45
Prakses atzīšanas kā profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanā piemērs:	46
3. PIELIKUMS	49
AFIPP process	49

Ieteikumi izstrādāti projekta „Iepriekš iegūtās izglītības pielīdzināšana” (Erasmus+ KA3 projekts) ietvaros, ar mērķi padarīt ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu vērtēšanu un atzīšanu pieejamu plašākai sabiedrībai. To ir izstrādājusi Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas organizētā darba grupa, kuras uzdevums ir sagatavot ieteikumus ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto mācīšanās rezultātu sekmīgai novērtēšanai, tādējādi atzīstot neformālās un ikdienas izglītības nozīmīgumu un iepriekšējā pieredzē iegūto kompetenču svarīgumu.

Par Eiropas izglītības politikas vienu no prioritāriem izglītības virzieniem uzskata mūžizglītību, kas ir izglītības process cilvēka dzīves garumā un nodrošina cilvēkam iespējas paaugstināt vai mainīt savu kvalifikāciju atbilstoši darba tirgus prasībām, savām interesēm un vajadzībām. Eiropas Savienības valstu politika uzsver ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto mācīšanās rezultātu atzīšanas nozīmīgumu. Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto mācīšanās rezultātu atzīšana kļūst par svarīgu izglītības politikas sastāvdaļu, kas veicina personas profesionālo izaugsmi un nodrošina iespēju vieglāk iekļauties darba tirgū.

Lai padarītu izglītības iegūšanas procesu pieejamāku un elastīgāku, Eiropas Savienības dalībvalstis savos normatīvajos aktos paredz iespējas noteiktā kārtībā izvērtēt individu ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtos mācīšanās rezultātus.

Augstskolām un koledžām (turpmāk tekstā - vārds "augstskola" attiecas arī uz koledžām) jāatzīst ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē (turpmāk - AFIPP) sasniegtie studiju rezultāti, izmantojot dažādas zināšanu, prasmju un kompetences novērtēšanas metodes. Izveidojot ārpus formālās izglītības apgūtajā un profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanas politiku vai stratēģiju, augstskolas demonstrē elastīgu mācīšanās veidu atzīšanu un atbalsta mūžizglītību.

Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanu var izmantot:

- atjaunojot pārtrauktas studijas tajā pašā studiju programmā;
- pierādot atbilstību uzņemšanas prasībām attiecīgajā studiju programmā, lai uzsāktu tajā studijas;
- mainot studiju programmu vai augstskolu, lai studētu citā nozarē vai studiju virzienā;
- plānojot savu karjeru, pretendents (tas, kurš vēlas pieteikties ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanai) saņemto lēmumu par ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanu un tajā norādītos sasniegtos studiju rezultātus var izmantot vēlāk savā darbā, lai apliecinātu savu kompetenci.

Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanas process ir atkarīgs no katra pretendenta individuālas pieredzes.

Izstrādātie ieteikumi var būt noderīgi visām AFIPP iesaistītajām pusēm:

- augstskolām, kuras īsteno atzīšanas procesu;
- augstskolu atzīšanas komisijai, kuras uzdevums ir novērtēt studiju rezultātus un pieņemt lēmumu par to atzīšanu;
- pretendentiem, kuri vēlas savu zināšanu, prasmju un kompetences atzīšanu;
- ieinteresētajām pusēm - darba devējiem, arodbiedrībām un valsts iestādēm.

Ieteikumu mērķis ir sekmēt taisnīgu un caurspīdīgu ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu novērtēšanu. Ieteikumiem ir rekomendējošs raksturs. Tie ietver terminu skaidrojumus, apraksta AFIPP procesu, kā arī informē pretendētus par atzīšanas procesā izpildāmajām prasībām. Ieteikumos ir sniegta informācija par AFIPP novērtēšanas procesu un izmantotajām metodēm, kā arī par to, kā pretendents var pierādīt savu kompetenci konkrētajā jomā un kā vērtētājs spēj objektīvi novērtēt pretendenta kompetences līmeni.

Ieteikumos izmantoti šādi termini:

Ārpus formālās izglītības apgūtais – prasmes, zināšanas un kompetence, kas ir iegūta ārpus formālās izglītības, proti, ārpus arodizglītības, pamatizglītības, vidējās izglītības programmām, kā arī studiju programmām.

Formālā izglītība — sistēma, kas ietver pamatizglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības pakāpes, kuru programmu apguvi apliecina valsts atzīts izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dokuments, kā arī izglītības un profesionālās kvalifikācijas dokuments. Formālā izglītība ir tāda izglītība, kuru var apgūt arodizglītības, pamatizglītības, vidējās izglītības programmās, kā arī studiju programmās.

Ikdienas mācīšanās (ikdienas izglītība) – izglītošanās, kas var notikt apzināti vai neapzināti, ikdienā un darba pieredzē apgūstot jaunas vai papildinot esošās zināšanas, prasmes, kompetences, attieksmes un vērtības, kas bagātina un pilnveido personību.

Izglītība — sistematizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas process un tā rezultāts. Izglītības process ietver mācību un audzināšanas darbību. Izglītības rezultāts ir personas zināšanu, prasmju un attieksmju (kompetences) kopums.

Kompetence – zināšanu, prasmju, attieksmju, vērtību un emociju elastīgs un dinamisks kopums konkrētas darbības veikšanai.

Kvalifikāciju ietvarstruktūra – instruments kvalifikāciju klasificēšanai atbilstoši noteiktam kritēriju kopumam, kas ietverts mācīšanās rezultātu līmeņu aprakstos pieaugošā sarežģītības secībā. Kvalifikāciju ietvarstruktūras var veidot dažādiem mērogiem – reģiona (piemēram, Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra), valsts (piemēram, Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra) vai izglītības sektora mērogā (piemēram, Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūra) Mācīšanās rezultāti – zināšanu, prasmju, kompetenču kopums, ko persona ir apguvusi mācīšanās procesā un spēj demonstrēt.

Neformālā izglītība – ārpus formālās izglītības organizēta interesēm un pieprasījumam atbilstoša izglītojoša darbība.

Pašizglītība (pašmācība) – ārpus izglītības iestādes iegūta izglītība. Prasmes – māka veikt kādu darbību atbilstoši nepieciešamajai kvalitātei un apjomam.

Profesija – fiziskās personas nodarbošanās veids preču ražošanas, sadales vai pakalpojumu sfērā, arī izglītībā, kultūrā un mākslā, kam nepieciešama noteikta sagatavotība (izglītība).

Profesionālā kvalifikācija — noteiktai profesijai atbilstošas izglītības un profesionālās meistarības dokumentāri apstiprināts novērtējums.

Profesionālā pieredze – iepriekšēja darbošanās attiecīgajā profesijā Latvijas Republikā, kā arī ārvalstī (Profesionālās izglītības likums); iepriekšēja faktiskā un likumīga darbība attiecīgajā profesijā Latvijas Republikā, kā arī Eiropas Savienības dalībvalstī vai citā ārvalstī, ja to nosaka likums vai Saeimas apstiprinātie starptautiskie līgumi (likums "Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu).

Studiju rezultāti — studiju programmas, studiju moduļa vai studiju kursa noslēgumā iegūstamais zināšanu, prasmju un kompetences kopums. Ārpus formālās izglītības iegūtā izglītībā un profesionālajā pieredzē sasniegtās

zināšanas, prasmes un kompetence, to atzīšanas gadījumā, kļūst par studiju rezultātiem. Tādēļ attiecībā uz šīm zināšanām, prasmēm un kompetenci arī tiek piemērots termins "studiju rezultāti".

Zināšanas – atziņu kopums, kas ir apgūts mācīšanās, darba un dzīves pieredzē.

Eiropas Savienības izstrādātie dokumenti satur ieteikumus, kā atzīt AFIPP pieredzi, kas iegūta dažādos veidos, un kā veidot šo procesu. Ārpus formālās izglītības apgūtājā vai profesionālajā pieredzē sasniegto mācīšanās rezultātu atzīšanas process Eiropas Savienības dalībvalstīs ir veidots saskaņā ar šādiem dokumentiem un procesiem:

Eiropas Savienības Padomes 2012.gada ieteikums par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu nosaka, ka dalībvalstīm ne vēlāk kā 2018. gadā ir jāievieš pasākumi neformālās izglītības atzīšanai. Izglītības iestādēm ir jāatvieglo piekļuve formālai izglītībai un mācībām, pamatojoties uz mācīšanās rezultātiem, kas gūti ar neformālo un ikdienas mācīšanos, un – attiecīgā gadījumā un ja iespējams – jāpiešķir atbrīvojumi vai kredītpunkti par attiecīgiem mācīšanās rezultātiem, kas gūti ar minēto mācīšanos. Ieteikums nosaka, ka AFIPP ir jāietver četri soļi – identificēšana, dokumentēšana, novērtēšana un lēmuma izsniegšana, kā arī atzīšanas procesam ir jāatbilst valstu kvalifikāciju sistēmām un Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai.¹

Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūra (turpmāk - EKI) ir vienota astoņu līmeņu Eiropas atsauces sistēma, kuras mērķis ir veicināt mūžizglītību un sekmēt iedzīvotāju mobilitāti. Ar EKI palīdzību var veiksmīgāk salīdzināt un saprast dažādu Eiropas valstu izglītības kvalifikācijas. EKI līmeņi nav saistīti ar konkrētām izglītības kvalifikācijām vai izglītības programmām, bet gan norāda uz pakāpi, kādā mācīšanās laikā persona ir apguvusi zināšanas, prasmes un kompetences. Šajā gadījumā nav būtiski, kādā veidā ir sasniegts noteikts līmenis, t.i., vai persona ir piedalījusies formālā vai neformālā izglītībā, profesionālā vai vispārējā izglītības programmā, jo uzsvars tiek likts uz mācīšanās rezultātiem. EKI līmeņu aprakstīšanai mācīšanās rezultāti izmantoti tādēļ, ka dažādu valstu izglītības sistēmu ietvaros piešķirto kvalifikāciju salīdzināšana un skaidrošana, pamatojoties uz izglītības procesa iezīmēm, piemēram, uz izglītības ilgumu, būtu nepiemērota, jo Eiropas valstu izglītības sistēmas un to konteksti ir diezgan atšķirīgi. EKI līmeņi aptver visus izglītības veidus (profesionālā, vispārējā un akadēmiskā izglītība), visas izglītības pakāpes (pamata, vidējā un augstākā izglītība, tālākizglītība), kā arī visas izglītības sistēmas (formālā, neformālā un ikdienas izglītība).²

Eiropas reģiona konvencija, jeb Lisabonas diplomatzīšanas konvencija, ir par to kvalifikāciju atzīšanu, kas saistīta ar augstāko izglītību. Konvencija, ko Eiropas Padome un UNESCO pieņēma 1997.gadā, ko Latvija ratificēja 1999. gadā, ir galvenais starptautiskais juridiskais instruments akadēmiskajai atzīšanai Eiropā. Šī konvencija aptver ne tikai ģeogrāfisko Eiropu, bet arī ASV, Kanādu, Kirgizstānu, Kazahstānu, Jaunzēlandi un Austrāliju. Protams, vēl aizvien ir Eiropas valstis, kas konvenciju nav parakstījušas un ratificējušas, piemēram, Grieķija, un ir valstis, kas konvenciju ir parakstījušas, bet nav ratificējušas, piemēram,

Kanāda un ASV. Lisabonas diplomatzīšanas konvencija nerunā tieši par AFIPP atzīšanu, tomēr uzsver galvenos diplomatzīšanas principus, piemēram, valstis atzīst studiju periodus, kas pabeigti studiju programmā citā valstī un atzīšana aptver studiju periodus studiju programmas izpildei valstī, kur atzīšana prasīta, ja vien nevar uzrādīt būtiskas atšķirības starp citā valstī pabeigtajiem studiju periodiem un to studiju programmas daļu, ko tie aizstātu tajā valstī, kur atzīšana prasīta.³

ECTS rokasgrāmata, t.i., Eiropas kredītu pārneses un uzkrāšanas sistēma (turpmāk - ECTS) tika ieviesta 1989.gadā Erasmus programmas ietvaros ar mērķi atvieglot studiju periodu ārzemēs atzīšanu, piemērojot visās valstīs vienādas kredītu sistēmas. Šobrīd ECTS ir Eiropas Augstākās izglītības telpas instruments, kas veicina studiju programmu un studiju kursu caurskatāmību un kvalitāti. ECTS atvieglo studiju programmas veidošanu un ieviešanu, kā arī ļauj integrēt studiju programmā dažādus mācīšanās veidus mūžizglītības kontekstā, tajā skaitā arī neformālo izglītību, kā arī atvieglo kvalifikāciju un studiju periodu atzīšanu. ECTS rokasgrāmata, kas iesaka, kā pareizi piemērot un ieviest kredītpunktus, pirmoreizi tika sagatavota 2005.gadā, otroreiz 2009.gadā un pēdējā versija ir izstrādāta 2015. gadā.⁴

Standarti un vadlīnijas kvalitātes novērtēšanai Eiropas Augstākās izglītības telpā (turpmāk - ESG) tika apstiprināti Eiropas Augstākās izglītības telpas izglītības ministru sanāksmē 2015.gadā (pirmoreiz 2005.gadā). Šī dokumenta galvenais mērķis ir veicināt vienādus kvalitātes vērtēšanas principus dažādās valstīs, kā arī dažādās iesaistītajās pusēs un institūcijās, nosakot standartus un vadlīnijas augstskolas iekšējai kvalitātes novērtēšanai, augstskolas ārējai kvalitātes novērtēšanai un kvalitātes novērtēšanai aģentūrā. ESG kā svarīgu instrumentu mācīšanās procesā un studējošo mācīšanās rezultātu vērtēšanā uzsver iepriekšējās izglītības un neformālās izglītības atzīšanu.⁵

Eiropas vadlīnijas ikdienas un neformālās izglītības vērtēšanai 2009. gadā ir sagatavojis Eiropas profesionālās izglītības attīstības centrs (turpmāk - CEDEFOP). 2009.gada vadlīnijas balstās uz 2004.gada Eiropas principiem par neformālās un ikdienas izglītības vērtēšanu. Vadlīnijas ietver Eiropas un nacionālo perspektīvu, uzsverot saikni ar nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru un nacionālo dokumentu piešķiršanas sistēmu, organizāciju perspektīvu un indivīda perspektīvu, kā arī apskata vērtēšanas metodes.⁶

Eiropas vadlīnijas ikdienas un neformālās izglītības vērtēšanai, ko 2015.

- 3 Pilns teksts angļu valodā ir pieejams Eiropas Padomes mājas lapā: http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/recognition/Irc_EN.asp
- 4 Pilns teksts angļu valodā ir pieejams Eiropas Komisijas mājas lapā: http://ec.europa.eu/education/library/publications/2015/ects-users-guide_en.pdf
- 5 Pilns dokumenta teksts angļu valodā ir pieejams Eiropas Asociācijas kvalitātes novērtēšanai augstākajā izglītībā (ENQA) mājas lapā: <http://www.enqa.eu/index.php/home/esg/>
- 6 2009.gada publikācija latviešu valodā ir pieejama ReferNet Latvija mājas lapā: http://refernet.lv/doc/EV_neformalas%20izglitibas%20vertesana.pdf

1 Ieteikuma teksts pieejams Eiropas Komisijas mājas lapā: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52012PC0485>

2 Plašāka informācija pieejama Latvijas nacionālā koordinācijas punkta mājas lapā: <http://www.nki-latvija.lv/>

gadā sagatavojis CEDEFOP, balstās uz Eiropas Savienības Padomes 2012.gada ieteikumu par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu. Vadlīnijas detalizētāk apskata AFIPP četrus soļus – identificēšana, dokumentēšana, novērtēšana un lēmuma izsniegšana, dažādus novērtēšanas veidus un AFIPP sistēmas ieviešanas nosacījumus.⁷

Ārpus formālās izglītības apgūtajā un profesionālā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšana **Latvijas augstākajā izglītībā ir uzsākta kopš 2012.gada**, tā balstās uz iepriekš minētajiem Eiropas dokumentiem un šādiem Latvijas normatīvajiem aktiem:

- a) Augstskolu likums;
- b) Ministru kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumi Nr.36 "Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi".⁸

7 2015.gada vadlīnijas angļu valodā ir pieejamas CEDEFOP mājas lapā:
<http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3073>

8 Ieteikumu ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu vērtēšanā un atzīšanā (AFIPP) izstrādes gaitā ir sagatavoti priekšlikumi Latvijas normatīvo aktu grozījumiem, kas tiks virzīti tālāk apstiprināšanai.

Ieteikumi augstskolai

1. IETEIKUMI AUGSTSKOLAI

1.1. Iekšējās kārtības izveidošana augstskolā

Augstskola izveido AFIPP atzišanas procesu, nodrošina tā administrēšanu, tai skaitā komisijas izveidošanu. Augstskolai ir jānodrošina lēmumu par ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišanu uzskaitē. Augstskolas uzdevums ir informēt sabiedrību par ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišanas iespējām un atzišanas kārtību. Augstskolai jānodrošina informācijas pieejamība par novērtēšanas procedūru visām ieinteresētajām pusēm: pretendentiem, konsultantiem, vērtētājiem, darba devējiem un darba ņēmējiem. Informācijai ir jābūt bezmaksas un publiski pieejamai.

Eiropas Savienības Padomes 2012.gada ieteikums par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu nosaka, ka AFIPP procesā Latvijā ir jāiekļauj noteikti elementi – identificēšana, dokumentēšana, novērtēšana un novērtējuma apstiprināšana, t.i. lēmuma izsniegšana. AFIPP ir saistīta ar nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru.

1.2. AFIPP studiju rezultātu atzišanas četri soļi:

1. Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu **identificēšana**;
2. Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu **dokumentēšana**;
3. Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu **vērtējums**;
4. **Lēmuma par ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišanu izsniegšana**, norādot pretendenta atzīto sasniegto studiju rezultātu apmēru kredītpunktu izteiksmē, kā arī studiju programmas un studiju kursa nosaukumu, kurā tiek ieskaitīti atzīto studiju rezultātu kredītpunkti.

Lai sekmīgi īstenotu ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišanas procesu, augstskolai ieteicams AFIPP procesu veidot atbilstoši šiem 4 soļiem.

Augstskolai ir jāizveido iekšējā kārtība, kas regulētu AFIPP procesu, tajā skaitā nosakot atbildīgos par katru soli, un jāatspoguļo to izstrādātajā dokumentā, kas var saukties augstskolai pieņemtā formā (piemēram, nolikums, reglaments vai kārtība). Dokumentam jābalstās uz Ministru kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumiem Nr.36 "Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišanas noteikumi". Šie noteikumi nosaka kārtību, kādā novērtē un atzīst ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus, atzišanas kritērijus un komisijas izveides principus.

Augstskola savu iekšējo kārtību izstrādā atbilstoši augstskolas lielumam,

organizatoriskai struktūrai, studējošo skaitam un augstskolas vajadzībām.

Augstskolas iekšējā kārtība var ietvert informāciju par dokumentiem, procesu, komisijas tiesībām un pienākumiem, novērtēšanu un maksu par ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanu (ja tāda ir noteikta).

Augstskolas iekšējā kārtība reglamentē procesu un termiņus:

- iesnieguma par atzīšanu iesniegšanai,
- pretendentu konsultēšanai par vērtēšanas un atzīšanas procesu,
- novērtēšanas veikšanai,
- rezultātu atzīmēšanai,
- pretendentu konsultēšanai par rezultātu,
- apstrīdēšanas un pārsūdzības procesa administrēšanai.

Turklāt, izstrādājot iekšējo kārtību, augstskolai ir jāņem vērā šādi aspekti:

- pieteikšanās novērtējumam ir brīvprātīga,
- ir jārespektē pretendentu privātums,
- augstskolai ir jāgarantē vienlīdzīga un godīga pieeja visiem pretendentiem.

1.2.1. Pirmais solis: ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu identificēšana

Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanas pirmais solis ietver zināšanu, prasmju un kompetences identificēšanu.

Augstskolai ir jānodrošina informācijas pieejamība par vērtēšanas, atzīšanas un **lēmuma par ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanu** izsniegšanas procesu. Informācijai par AFIPP procesu un kārtību, kādā tas tiek organizēts jābūt pretendentiem publiski pieejamai.

Pirmajā solī iesaistītās personas ir konsultants, pretendents un attiecīgās studiju programmas atbildīgā persona. Atbildīgā persona, kas atbild par konkrētu studiju programmu, konsultē par studiju programmas rezultātiem.

Pirmajā solī pretendents izvērtē, kuri no iepriekšējiem sasniegumiem, kas var būt sasniegti dažādos veidos, piemēram, mājās, darba vidē balstītās mācībās, brīvprātīgā darbā u.c., būtu atbilstoši, lai tie tiktu oficiāli atzīti un pielīdzināti attiecīgajai studiju programmai vai studiju kursam. Pretendentam ir jābūt informētam par vērtēšanas procesu, vērtēšanas kritērijiem, un kāda veida mācīšanās pierādījumi ir vajadzīgi, lai tie atbilstu konkrētai studiju programmai.

Savukārt augstskolai šajā solī ir jānodrošina pretendentam konsultācijas par AFIPP procesu. Potenciālajiem pretendentiem, kuri ir vērtēšanas procesā,

būtu jābūt pieejai taisnīgai un informatīvai konsultācijai par AFIPP novērtēšanu. Nav iespējams izveidot vienotu vērtēšanas procesu, kas ietvers visu pretendentu vajadzības. Konsultants informē par to, kurš augstskolā var konsultēt par konkrētas studiju programmas studiju rezultātiem. Konsultanta pienākumus var veikt augstskolas nozīmētais konsultants, kurš nevar būt vienlaicīgi arī vērtētājs. Tāpat konsultanta pienākumus var veikt ar studiju procesu saistīta persona, piemēram, augstskolas studiju daļas pārstāvis vai studiju programmas direktors. Augstskolai nav obligāti jāizveido šim nolūkam atsevišķs amats.

Konsultēšana var ietvert divas daļas:

- konsultēšana par procesu un prasībām;
- konsultēšana par saturu, ko parasti veic par studiju programmu atbildīgā persona.

Augstskola informē, kā pieteikties vērtēšanai, ar ko kontaktēties, lai saņemtu pilnīgāku informāciju un atbalstu iesnieguma sagatavošanai. Konsultanta loma sākas ar potenciālo pretendentu piesaistīšanas procesu, tad pretendenta sagatavošanu novērtēšanai un tālāk pretendenta konsultēšanu pēc novērtējuma saņemšanas. Konsultantam jā sagatavo pretendenti novērtēšanas procesam, informējot tos gan par procesu, gan par to kā prezentēt iepriekšējo sasniegumu pierādījumus. Konsultants sniedz ieteikumus kā sagatavot iesniegumu un dokumentus, taču konsultants negatavo šos dokumentus pretendenta vietā.

Konsultanta uzdevums ir strādāt ar pretendentu, lai izvērtētu mācīšanās pierādījumu plašumu un dziļumu saskaņā ar novērtēšanas kritērijiem, kuri ir izstrādāti augstskolā. Tāpat konsultants var sniegt padomus par to, kādām studiju programmām un studiju kursiem varētu atbilst pretendenta zināšanas, prasmes un kompetence, kuras gūtas AFIPP ceļā. Konsultantam ir jāizskaidro akadēmiskās valodas terminoloģija, ja pretendents izmanto ikdienas sarunvalodu. Konsultants vērš uzmanību, ka pretendentam savā pašvērtējumā atspoguļo savas iegūtās zināšanas, prasmes, kompetenci. Pretendents analizē un vērtē savu personīgo darbību un izdara secinājumus. Līdz ar šo pašvērtējumu, gatavojot dokumentus, pretendents arī pats pašattīstās. Pašrefleksijas attīstīšana ir svarīgs process, kas sekmē spriedumu veidošanu un pretendenta personīgā redzējuma izklāsta veidošanu. Pašvērtējumā pretendents analizē to pieredzi, kura iegūta formālajā vai ārpus formālās izglītības. Pretendents ne tikai apraksta savu praktisko darbību, bet izanalizē to, un spēj salīdzināt iegūtos mācīšanās rezultātus ar attiecīgās studiju programmas sagaidāmajiem studiju rezultātiem. Konsultants sniedz padomus pretendentam par to, kā veiksmīgāk aprakstīt savu pieredzi šajā pašvērtējumā, lai tas atspoguļotu pretendenta mācīšanās rezultātus un dotu iespēju tos precīzāk identificēt.

Konsultantam jāpārzina ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanas process, jābūt skaidrai izpratnei par noteiktajiem vērtēšanas kritērijiem un jāspēj konsultēt par šādiem jautājumiem:

- prasībām, lai uzsāktu vērtēšanas procesu un motivētu uzsākt šo procesu;
- dokumentiem, kuri jā sagatavo, lai pierādītu sasniegtos studiju rezultātus;

- kā pareizi atlasīt un sakārtot dokumentus, lai tie ir izmantojami novērtēšanai;
- vērtēšanas procesu un iespējamiem rezultātiem.

Konsultants informē par novērtēšanas rezultātu un nodrošina atgriezenisko saiti ar pretendentu pēc novērtēšanas.

1.2.2. Otrais solis: individuālo studiju rezultātu, kas iegūti ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē, dokumentēšana

Otrais solis, **dokumentēšana**, seko pēc identificēšanas soļa un ietver studiju rezultātu uzskaitīšanu, pierādījumu meklēšanu un to sakārtošanu novērtēšanai. Augstskolām jānorāda pretendentam veidi, kādos var pierādīt un dokumentēt sasniegtos studiju rezultātus, kā arī, kas tiek uzskatīts par pietiekamu un derīgu pierādījumu uzņemšanai konkrētā studiju programmā, un, kā to noformēt. Augstskolai jānodrošina konsultācijas pretendentiem un jāpalīdz noteikt, vai studiju rezultāti, kurus viņi ir norādījuši, ir pareizi atlasīti, atbilstoši dokumentēti, sakārtoti un ir pilnībā sagatavoti novērtēšanai. Konsultants nodrošina pretendenta konsultēšanu AFIPP procesa otrajā solī par nepieciešamajiem dokumentiem, lai uzsāktu AFIPP studiju rezultātu atzīšanu.

Augstskola izstrādā dokumentu sarakstu, kas pretendentiem nepieciešams, lai uzsāktu novērtēšanas procesu, kā arī nosaka to iesniegšanas termiņus. Galvenie pamatdokumenti AFIPP procesā var būt šādi:

Augstskola izstrādā dokumentu sarakstu, kas pretendentiem nepieciešams, lai uzsāktu novērtēšanas procesu, kā arī nosaka to iesniegšanas termiņus.

- iesnieguma veidlapa, lai uzsāktu vērtēšanas procedūru;
- saraksts ar dokumentu kopijām, kuras jāpievieno, lai apliecinātu sasniegtos studiju rezultātus;
- studiju rezultātu atzīšanas komisijas (turpmāk – atzīšanas komisija) sēžu protokola paraugs;
- atzīšanas komisijas lēmuma paraugs.

Termiņu noteikšanā, augstskolai būtu jāņem vērā šādi aspekti:

- akadēmiskais grafiks un kalendārs,
- valsts brīvdienas un svētku dienas,
- Augstskolu likumā noteiktais termiņš - 4 mēneši, kas attiecas uz visu AFIPP procesu,
- pretendentam nepieciešamais laiks pašvērtējuma sagatavošanai,
- atzīšanas komisijai nepieciešamais laiks dokumentu pārbaudei un izvērtēšanai, kā arī lēmuma pieņemšanai,
- papildu dokumentu sagatavošanai nepieciešamais laiks.

1.2.3. Trešais solis: ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu vērtējums

Trešais solis ir individuālo studiju rezultātu, kas iegūti ārpus formālās

izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē, vērtējums. Augstskolas funkcija ir nodrošināt AFIPP vērtējumu. Šajā solī iesaistās pretendents un atzīšanas komisija. Augstskola izstrādātajā iekšējā kārtībā nosaka atzīšanas komisijas tiesības un pienākumus.

Mācīšanās ilgumam un vietai nav noteicošā loma vērtējumā, jo vērtējot ir jābalstās uz pretendenta individuālo pieredzi. Novērtēšanas metodes ir atkarīgas no tā, kādā kontekstā notikusi mācīšanās. Parasti vērtēšanas procesi ārpus formālās sistēmas piedāvā pretendentam daudz vairāk izvēles nekā formālā sistēma, jo vērtēšanas process un mācīšanās gaita var būt daudz sarežģītāka. Jau no novērtēšanas posma sākuma pretendentam ir jāsaprot vērtējuma prasības un kritēriji, kā arī nepieciešams pārzināt novērtēšanas un vērtēšanas procedūru un iespējamus rezultātus. Augstskolas konsultants nodrošina informācijas pieejamību par novērtēšanas procedūru, iepazīstinot pretendētus ar augstskolas atzīšanas noteikumiem, studiju programmas prasībām, lai izvērtētu, kuras zināšanas, prasmes un kompetence būtu piemērotas atzīšanai. Ja studiju rezultāti atbilst attiecīgās studiju programmas prasībām, augstskola pēc izvērtēšanas tos atzīst, kā arī piešķir noteiktu kredītpunktu skaitu.

Ministru kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumi Nr.36 „Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi” nosaka, ka augstskolai ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanai ir jāizveido vismaz vienu atzīšanas komisiju katrā studiju virzienā, ja augstskola īsteno šim studiju virzienam atbilstošas studiju programmas.

Atzīšanas komisijas personālsastāvu nosaka pati augstskola, un to apstiprina augstskolas rektors vai koledžas direktors. Tāpat augstskola reglamentē komisijas tiesības un pienākumus, tās veidošanas nosacījumus, kā arī AFIPP sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas specifiskos nosacījumus, kurus ietver augstskolas senāta vai koledžas padomes apstiprinātajā atzīšanas komisijas nolikumā vai reglamentā.

Augstskolas atzīšanas komisija izvērtē iesniegumu ar tam pievienotajiem dokumentiem, pieņem lēmumu un, ja nepieciešams, nosaka pārbaudījumus studiju rezultātu novērtēšanai. Atzīšanas komisija, ja nepieciešams, var pieprasīt pretendentam papildu informāciju, tāpat komisijai ir tiesības pārbaudīt sniegtās informācijas un ziņu atbilstību faktiskajiem apstākļiem. Atzīšanas komisijas sēdes tiek protokolētas, un šis komisijas lēmumus reģistrē augstskolā noteiktajā kārtībā.

1.2.4. Ceturtais solis: lēmuma par ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanu izsniegšana

Ceturtais solis ir **lēmuma par ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanu izsniegšana**. Minētajā lēmumā norāda atzīto sasniegtu studiju rezultātu apmēru kredītpunktu izteiksmē, kā arī studiju programmas vai studiju kursa nosaukumu, kurā tiek

ieskaitīti atzīto studiju rezultātu kredītpunkti.

Augstskola atzīšanas komisijas lēmumu paziņo pretendētājam augstskolas noteiktajos termiņos saskaņā ar Paziņošanas likumā noteikto.

Pretendents atzīšanas komisijas lēmumu viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas var apstrīdēt pie augstskolas rektora vai koledžas direktora, savukārt augstskolas rektora vai koledžas direktora lēmumu viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas var apstrīdēt Administratīvajā tiesā.

Lai ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtie studiju rezultāti tiktu atzīti, ir jābūt izpildītiem šādiem kritērijiem:

- uzrādītie dokumenti satur skaidru, nepārprotamu un pilnīgu informāciju par sasniegtajiem studiju rezultātiem,
- par sasniegtajiem studiju rezultātiem iespējams piešķirt vismaz vienu kredītpunktu;
- personas iepriekš iegūtā izglītība atbilst uzņemšanas prasībām attiecīgajā studiju programmā;
- vienu kredītpunktu par ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtiem studiju rezultātiem var piešķirt, ja tie sasniegti vismaz vienu nedēļu ilgā (40 akadēmiskās stundas) izglītošanās procesā;
- pārbaudījumos, ja tādi ir noteikti, persona ir uzrādījusi attiecīgās studiju programmas vai tās studiju kursu prasībām atbilstošas zināšanas, prasmes un kompetenci.

Augstskolām jāizskata iespējas, kādā veidā tiek piešķirti kredītpunkti, ja pretendenti ir sasnieguši studiju rezultātus citos mācīšanās apstākļos vai laika periodos. Atzīšanas rezultāti apliecina, ka mācīšanās rezultātā ir iegūtas noteiktas zināšanas, prasmes un kompetence, kuras var izmantot dažādiem mērķiem, tai skaitā, lai formalizētu iegūtās zināšanas, prasmes un kompetenci un nākotnē turpinātu tālāko formālo izglītību, kuras rezultātā var sekot iestāšanās studiju programmā augstskolā, kas parasti notiek saīsinot studiju laiku. Atzīšanas rezultāti ir būtiski, lai pretendētu uz grāda, grāda un profesionālās kvalifikācijas vai profesionālās kvalifikācijas piešķiršanu un neatkārtotu jau iepriekš apgūto vielu.

1.3. Ieteikumi par bēgļu uzņemšanu augstskolā un studiju rezultātu atzīšanu

AFIPP var izmantot arī sociāli neaizsargātās grupas, tostarp bēgļi un patvēruma meklētāji. Augstskolas var palīdzēt bēgļiem veiksmīgāk integrēties sabiedrībā. Šajā procesā jānodrošina visu ieinteresēto pušu, t.i. augstskolu, pretendentu, darba devēju un citu valsts vai privātu iestāžu iesaiste.

Ārvalstīs izsniegto izglītības dokumentu atzīšana Latvijā tiek veikta pamatojoties uz: izglītības dokumentu vai akadēmiskos grādus apliecinājošo dokumentu, kurus iesniedz tās īpašnieks. Ekspertīzi veic Akadēmiskās informācijas centrs. Bēgļu un patvēruma meklētāju pārvietošanās rezultātā dažkārt izglītību

apliecinājošie dokumenti nav pieejami vai ir bojāti, un tas var radīt būtiskus šķēršļus piekļuvei augstākajai izglītībai šai potenciālajai studējošo grupai. Zināšanu un prasmju atzīšana AFIPP ceļā var nodrošināt bēgļu piekļuvei augstākajai izglītībai.

Citu Eiropas valstu pieredze ir apliecinājusi, ka bēgļi ir īpaša starptautisko studējošo grupa, kuras piekļuve augstākajai izglītībai tiek sekmēta, izmantojot dažādus instrumentus. Vācijas pieredze liecina, ka bēgļiem kā potenciālajai studējošo grupai piedāvā sagatavošanas kursus, tai skaitā vācu valodas apguves kursus. Vienlaikus Vācijas pieredze norāda, ka lielākajai bēgļu daļai ir izglītību apliecinājošie dokumenti vai vismaz sekmju izraksti. Norvēģijas pieredze rāda, ka galvenā problēma ir sabiedrības domāšanas maiņa, kā arī dažādu organizāciju sadarbības nodrošināšana, lai uzlabotu informācijas pieejamību bēgļiem. Tāpat Norvēģijas augstskolas ne vienmēr pieprasa TOEFEL vai citu angļu valodas testu rezultātus, bet izmanto dažādus citus testus, tai skaitā Erasmus + Linguistic Support testus, lai apliecinātu studijām nepieciešamā valodas līmeņa prasmes.

Eiropas universitāšu asociācija, lai sekmētu bēgļu kā potenciālo studējošo piekļuvei augstākajai izglītībai, ir izstrādājusi platformu: *Refugee Welcome Map*.

Eiropas universitāšu asociācija, lai sekmētu bēgļu kā potenciālo studējošo piekļuvei augstākajai izglītībai, ir izstrādājusi platformu: *Refugee Welcome Map*.

Lai sekmētu bēgļu piekļuvei augstākajai izglītībai, augstskolām ieteicams:

- izveidot stratēģiju un politiku attiecībā uz bēgļiem kā īpašu starptautisko studējošo grupu;
- informēt un mājaslapās publicēt informāciju, ka bēgļiem ir pieeja studiju programmām un augstskola ir draudzīga attiecībā uz bēgļu uzņemšanu studiju programmās;
- ieteicams nodrošināt atbalstu gan akadēmiskajam, gan administratīvajam personālam, kas strādā ar starptautiskiem studējošajiem, īpaši ar bēgļiem;
- īpaša loma ir labiem konsultantiem, kuri var sniegt atbalstu bēgļiem un var palīdzēt ar dokumentu sagatavošanu iesniegšanai augstskolā, tai skaitā konsultēt par AFIPP procesu;
- starpkultūru atšķirību dēļ konsultanti no akadēmiskā personāla vidus var nešķīst pietiekami uzticami, lai tiem atklātu savas problēmas, tāpēc var būt nepieciešams iesaistīt brīvprātīgos vai citus studējošos;
- augstskolas studējošie, kuri ir apguvuši attiecīgas zināšanas un prasmes, var sniegt psiholoģisko palīdzību, savukārt juridisko atbalstu var sniegt juridisko fakultāšu studējošie, kuri palīdzētu izprast uzņemšanas noteikumus augstskolā un sagatavoties iestāšanās augstskolā arī AFIPP ceļā;
- bēgļi ir starptautiskais studējošais, tomēr šai grupai ir nepieciešama īpaša attieksme;
- augstskolas var sekmēt bēgļu integrāciju sabiedrībā, palīdzot sazināties ar savas profesijas nozares pārstāvjiem.

Ieteikumi vērtētājiem

2. IETEIKUMI VĒRTĒTĀJIEM

2.1. Vispārīgā informācija

Augstskolai jānodrošina vērtētāju neatkarīgs slēdziens, kas ir objektīvs un balstās uz noteiktiem kritērijiem. Vērtējumam jābūt skaidram un neatkarīgam. Nav ieteicams konsultantus iesaistīt vērtētāju komandā, jo konsultantu un vērtētāju lomas ir atšķirīgas. Ja nepieciešams, augstskola var piesaistīt citus ekspertus. Katrā noteiktā gadījumā to reglamentē atzišanas komisijas nolikums vai reglaments.

Vērtētāja kompetence attiecas uz viņa profesionālajām zināšanām un prasmēm, kā arī uz kompetenci novērtēt, izmantojot dažādas metodes. Vērtētājiem jāpārzina attiecīgās studiju programmas studiju rezultāti, kā arī nepieciešamības gadījumā profesijas standarti.

Labas prakses piemērs ir augstskolā izveidoti skaidri definēti noteikumi vērtētāju atlasei, kuri veido atzišanas komisiju.

Augstskolai ieteicams izvērtēt un nodrošināt vērtētāju kvalifikāciju un viņu kompetenci veikt šo procesu. Vērtētājiem vajadzētu būt ar šādām zināšanām, prasmēm un kompetenci:

- 1) pārzina attiecīgās studiju programmas studiju rezultātus vai studiju kursa rezultātus;
- 2) pārzina ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišanas principus, šī procesa galvenos elementus, normatīvos aktus;
- 3) pārzina studiju programmas novērtēšanas kritērijus;
- 4) savos vērtējumos ir objektīvi un pieņem taisnīgu lēmumu;
- 5) spēj izvēlēties vērtēšanas metodes, kas atbilst pretendenta individuālai pieredzei;
- 6) izmanto noteiktos vērtēšanas kritērijus;
- 7) sniedz atgriezenisko saiti par veikto vērtējumu;
- 8) sadarbojas ar konsultantiem un citiem vērtētājiem;
- 9) ir eksperti atbilstošajā jomā vai konkrētajā nozarē;
- 10) spēj identificēt iespējamus riskus vērtēšanā un tos mazināt, nodrošinot atbilstošu vērtēšanas kvalitāti;
- 11) nepieļauj personīgu ieinteresētību par vērtēšanas rezultātu (lai garantētu objektivitāti un izvairītos no interešu konfliktiem);
- 12) spēj pretendentos radīt uzticību un veidot atbilstošu psiholoģisko vidi;
- 13) pārzina novērtēšanas un vērtēšanas procesu un ir labi informēts par kvalitātes nodrošināšanas mehānismiem.

2.2. Ieteikumi par novērtēšanas metodēm

Novērtēšanas metodes var būt atkarīgas no pretendenta individuālās pieredzes. Metodes var būt līdzīgas tām, kuras izmanto formālā izglītībā, tomēr ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālā pieredzē sasniegto studiju

rezultātu atziņā ieteicama individuāla pieeja katram pretendenta.

Eiropas vadlīnijas ikdienas un neformālās izglītības vērtēšanai, ko 2015.gadā ir sagatavojis CEDEFOP, uzsver vairākas metodes, kuras var būt noderīgas:

- **Debates** piedāvā pretendenta iespēju demonstrēt savu zināšanu dziļumu un plašumu, kā arī komunikācijas prasmes.
- **Deklaratīvās metodes** ir balstītas uz paša pretendenta prasmju noteikšanu un pierakstīšanu, parasti dokumentus paraksta trešā puse, lai apstiprinātu pašvērtējumu. Šo metodi izmanto kopā ar citām metodēm, kuras ir vairāk balstītas uz neatkarīgu izvērtējumu. Pretendents iesniedz izziņas no darba devēja, kas apliecina iegūtās zināšanas, prasmes un kompetenci.
- **Intervijas** var izmantot, lai noskaidrotu jautājumus par iesniegtajiem dokumentārajiem pierādījumiem. Tās ļauj noskaidrot konkrētas prasmes un kompetenci, kuras pretendents apliecina ar darba pieredzi un kuras ir jāpārbauda. Parasti intervijas veic papildu citiem instrumentiem, lai iegūtu par pretendentu pilnvērtīgāku novērtējumu un nodrošinātu komentāru un papildu skaidrojumu sniegšanu.
- **Novērošanu** var izmantot, lai iegūtu kompetenču pierādījumu no pretendentiem, kamēr tie pilda ikdienas darba uzdevumus; tie var būt rakstiski vērtējumi un apliecinājumi, ko ir sagatavojis kāds, kurš ir novērojis pretendentu darbībā.
- **Portfolio metode** tiek izmantota visbiežāk. Tā ir sakārtots materiālu apkopojums, kas parāda un apstiprina pieredzē iegūtās zināšanas, prasmes un kompetenci. Tas īpaši attiecas uz ārpus formālās izglītības apgūtā vērtēšanu, jo portfolio ļauj pretendenta aktīvi piedalīties pierādījumu vākšanā. Portfolio var ietvert tādus dokumentus kā kopsavilkumus, darbības novērtējumus, atsauksmes no pašreizējā un iepriekšējiem darba devējiem, vadītājiem un kolēģiem, un pabeigto darbu fotogrāfijas, kuras apstiprinājusī atbildīgā amatpersona. Ja iepriekš pretendents ir bijis pašnodarbinātais, var iekļaut pierādījumus par uzņēmējdarbības vadīšanu, izmantojot nepieciešamās zināšanas, prasmes un kompetenci.
- Vērtētāji var noklausīties pretendenta **prezentācijas** par viņa pieredzi. Prezentācijas var izmantot, lai pārbaudītu spēju pasniegt informāciju atbilstoši tematam un auditorijai. Šajā gadījumā pretendents atziņas komisijai prezentē savas zināšanas, prasmes un kompetenci kādā konkrētā jomā.
- **Simulācijas un pierādījumi, kas iegūti darbā**, tiek izmantoti, vērtējot, kā pretendents strādā strukturētā situācijā, kas veidota, pamatojoties uz reālo dzīvi. Metode ļauj pārbaudīt sarežģītus savstarpēji saistītus prasmju kopumus. Metode prasa skaidrus novērtējuma kritērijus un var būt dārga. Šai metodei pastāv variācijas, pirmkārt, pretendents verbāli un fiziski demonstrē prasmes. Otrkārt, variācija ietver lomu spēli, kurā dalībnieki uzņemas lomas, lai simulētu problēmu, kura prasa pretendentu uzmanību.
- Var izmantot **tradicionālus pārbaudījumu veidus**, piemēram, eksāmenus, testus u.c.

2.3. Rezultātu analīze un kvalitātes nodrošināšana

Augstskola nodrošina atbilstošas vērtētāju, konsultantu un citu vērtēšanā iesaistīto speciālistu kvalifikācijas un prasmes paaugstināšanu. Augstskolām regulāri jāveic datu apkopošana, lai iegūtu informāciju par pretendentu skaitu, kuri vēlas AFIPP sasniegto studiju rezultātu novērtēšanu un pieņemtajiem lēmumiem. Lai nodrošinātu AFIPP sasniegto studiju rezultātu novērtēšanas kvalitāti, ir ieteicams izmantot vienotu, uz četriem soļiem (identifikācija, dokumentācija, vērtēšana, lēmums) balstīto pieeju.

Augstskolām ir jāveic pretendentu intervēšana par viņu motivāciju saņemt AFIPP studiju rezultātu novērtēšanu, par šī procesa efektivitāti, pieejamajām konsultācijām un citiem jautājumiem, lai, izvērtējot pretendentu sniegtās atbildes, konstatētu problēmas un uzlabotu šo procesu. Intervijas ir instruments, lai izvērtētu vērtēšanas politiku, procesu un novērtēšanas kvalitāti. Novērtēšana ir katra pretendenta brīva izvēle un katram jānodrošina tikt novērtētam. Tāpat kvalitātes nodrošināšanai augstskolām ieteicams veikt pretendentu aptauju, kas ietvertu atgriezeniskās informācijas iegūšanu par AFIPP četriem soļiem, tā ir daļa no kopīgās augstskolas iekšējās kvalitātes nodrošināšanas sistēmas.

Kā kvalitātes elements ir arī informācijas pieejamība par augstskolas kontaktpersonām, kuras atbild par AFIPP norisi un sniedz konsultācijas, vispārīgas informācijas par AFIPP pieejamību augstskolas mājaslapā, kā arī studiju programmu aprakstos varētu norādīt informāciju par AFIPP nosacījumiem attiecīgajā studiju programmā. Laba prakse ir, ka augstskolas savās mājaslapās ievieto informāciju par pretendentu un studējošo ieteikumiem, kuri saņemti no pretendentu aptaujām, kā arī augstskolas norāda, kādi uzlabojumi ir veikti. Augstskolām jānodrošina atgriezeniskā saite par veiktajiem pilnveidojumiem. Pretendenti un studējošie ir svarīgi zināt, ka viņu ieteikumi procesa pilnveidei tiek ņemti vērā, tas arī motivē pretendentus un studējošos aizpildīt aptaujas anketas.

Kvalitātes nodrošināšanai īpaša uzmanība būtu jāpievērš vērtēšanas procesam, jo AFIPP gadījumā ir nepieciešama individuāla pieeja. Kā jau tika minēts iepriekš par novērtēšanas metodēm, tās ir jāpielāgo individuāli un būtu jāņem vērā, ka mutisko un rakstisko eksāmenu piemērotība sasniegto studiju rezultātu apliecināšanai ir ļoti rūpīgi jāizvērtē. Citu valstu pieredze, piemēram, Tartu Universitātes, liecina, ka iepriekšējo zināšanu un profesionālās pieredzes pierādījumus pārbauda galvenokārt ar portfolio metodi, pretendenta ir jāapraksta studiju rezultāti, savukārt intervijas un eksāmenu parasti neizmanto kā vērtēšanas metodi attiecībā uz AFIPP.

Ārpus formālās izglītības apgūtā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atziņas kvalitātes nodrošināšanas sistēmām būtu jāietver šādi elementi:

- skaidri un izmērāmi uzdevumi un kritēriji;
- vadlīnijas īstenošanai, ieskaitot ieinteresēto pušu iesaistīšanos un to atbildību;

- augstskolai jānodrošina atbilstoši resursi procedūras īstenošanai;
- jāmotivē vērtētājus izvēlēties pretendenta atbilstošas vērtēšanas metodes, ieskaitot pretendenta pašvērtējumu;
- dokumentu sagatavošanas un vērtēšanas procesā, kā arī pēc vērtēšanas jānodrošina atgriezeniskās saites mehānismi;
- kvalitātes nodrošināšana būtu jāveic sadarbībā ar visām iesaistītām pusēm;
- jāveic statistisko datu apkopošana un to analīze;
- jāpublisko pretendenta ieteikumi un augstskolas veiktie uzlabojumi, padarot šo informāciju caurskatāmu.

2.4. **Nosacījumi ārpus formālās izglītības apgūtajā un profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanā**

Profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus var atzīt tikai:

- tajā attiecīgās studiju programmas daļā, kuru veido prakse;
- tajā studiju programmas studiju kursā, kuru apgūstot iegūst praktiskas zināšanas.

Ārpus formālās izglītības apgūtajā sasniegtos studiju rezultātus var atzīt, ja tie atbilst augstākās izglītības pakāpei un ir sasniegti:

- atsevišķā studiju programmas studiju kursā, kuru persona ir apgūvusi kā klausītājs;
- tālākizglītības programmā, profesionālās pilnveides izglītības programmā vai cita veida neformālās izglītības programmā, kurā iegūstamie studiju rezultāti atbilst studiju programmas vai studiju programmas daļas studiju rezultātiem;
- citos ārpus formālās izglītības apgūtos veidos (piemēram, pašmācībā); šajos izglītības veidos iegūtos studiju rezultātus studiju programmās, kuras atbilst reglamentētajām profesijām, var atzīt tikai tajā studiju programmas studiju kursā vai studiju modulī, kuru apgūstot iegūst teorētiskas zināšanas.

2.5. **Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu pārbaūžu veidi, atkarībā no studiju rezultātu sasniegšanas veida un studiju programmas daļas, kurā tie atzīstami**

Profesionālo pieredzi, ja to vēlas atzīt tajā attiecīgās studiju programmas daļā, kuru veido prakse, var atzīt:

- automātiski, tas ir, izvērtējot studiju rezultātus tikai pēc dokumentiem, neuzliekot pārbaudījumus;
- ja tiek nokārtoti dažādi pārbaudījumi (piemēram, testi vai praktiski uzdevumi), ja atzīšanas komisija uzskata tos par nepieciešamiem.

Lai atzītu tādu *profesionālo pieredzi*, ko vēlas atzīt tajā studiju programmas studiju kursā, kuru apgūstot iegūst praktiskas zināšanas:

- persona kārtoti attiecīgajā studiju kursā noteiktos pārbaudījumus;
- persona papildus kārtoti dažādus citus pārbaudījumus (piemēram, testus vai praktiskus uzdevumus), ja atzīšanas komisija uzskata tos par nepieciešamiem.

Ja ārpus formālās izglītības apgūtajā sasniegtie studiju rezultāti sasniegti atsevišķā studiju programmas studiju kursā, kuru persona ir apgūvusi kā klausītājs, tos var atzīt:

- automātiski, tas ir, izvērtējot studiju rezultātus tikai pēc dokumentiem, neuzliekot pārbaudījumus;
- ja tiek nokārtoti dažādi pārbaudījumi (piemēram, testi vai praktiski uzdevumi), ja atzīšanas komisija uzskata tos par nepieciešamiem.

Ja ārpus formālās izglītības apgūtajā sasniegtie studiju rezultāti sasniegti tālākizglītības programmā, profesionālās pilnveides izglītības programmā vai cita veida neformālās izglītības programmā, kurā iegūstamie studiju rezultāti atbilst studiju programmas vai studiju programmas daļas studiju rezultātiem, tos var atzīt:

- automātiski, tas ir, izvērtējot studiju rezultātus tikai pēc dokumentiem, neuzliekot pārbaudījumus;
- ja tiek nokārtoti dažādi pārbaudījumi (piemēram, testi vai praktiski uzdevumi), ja atzīšanas komisija uzskata tos par nepieciešamiem.

Ja ārpus formālās izglītības apgūtajā sasniegtie studiju rezultāti sasniegti citos ārpus *formālās izglītības* iegūtos veidos, tos var atzīt:

- ja tiek nokārtoti attiecīgajā studiju kursā noteiktie pārbaudījumi;
- ja papildus tiek nokārtoti dažādi citi pārbaudījumi (piemēram, testi vai praktiski uzdevumi), ja atzīšanas komisija uzskata tos par nepieciešamiem.

2.6. **Ministru kabineta noteikumos noteiktā regulējuma piemērošanas nosacījums**

Tos studiju rezultātus, kas sasniegti studējot studiju programmā, var atzīt saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 16.novembra noteikumiem Nr.932 "Studiju uzsākšanas kārtība vēlākos studiju posmos", nevis saskaņā ar Ministru kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumos Nr.36 "Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi" noteikto procedūru.

Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtos un atzītos studiju rezultātus nevar ieskaitīt kā attiecīgās studiju programmas gala pārbaudījumu, valsts pārbaudījumu, noslēguma pārbaudījumu – kvalifikācijas eksāmenu vai promocijas darbu.

Ieteikumi pretendentiem

3. IETEIKUMI PRETENDENTIEM

3.1. Vispārīgā informācija

Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšana ir process, kas palīdz augstskolai novērtēt potenciālā studējošā iepriekš iegūtās zināšanas, prasmes un kompetenci, izmantojot noteiktus kritērijus.

Augstskola izvērtē, kā topošā studējošā zināšanas, prasmes un kompetence atbilst studiju programmas vai studiju kursa studiju rezultātiem.

AFIPP sasniegto studiju rezultātu atzīšanas *uzdevumi* ir:

- izvērtēt pretendenta zināšanas, prasmes un kompetenci un nodrošināt vienlīdzīgas iespējas to atzīšanā neatkarīgi no zināšanu, prasmju un kompetences iegūšanas laika, vietas un veida;
- atbalstīt izglītību mūža garumā un elastību starp izglītības sistēmu un darba tirgu;
- uzlabot izglītības pieejamību cilvēkiem, tajā skaitā no sociāli nelabvēlīgām grupām, paplašinot iespējas iegūt izglītību un konkurēt darba tirgū.

AFIPP sasniegto studiju rezultātu atzīšanu *var izmantot*:

- atjaunojot pārtrauktas studijas konkrētā studiju programmā, nepārejot uz citu studiju programmu;
- mainot studiju programmu vai augstskolu, lai studētu citā nozarē vai studiju virzienā;
- plānojot savu karjeru, pretendents var iegūtos atzīšanas rezultātus izmantot vēlāk savā darbā, lai pierādītu savu kompetenci.

AFIPP sasniegto studiju rezultātu atzīšana *jauj atzīt* kā daļu no studiju programmas:

- iepriekšēju mācīšanos izglītības iestādē;
- zināšanas, prasmes un kompetenci, kas iegūtas darba vietā vai pašmācībā;
- zināšanas, prasmes un kompetenci, kas apgūtas profesionālajā pieredzē vai citā pieredzē;
- iepriekšēju mācīšanos tālākizglītības programmā, profesionālās pilnveides izglītības programmā vai cita veida neformālās izglītības programmā.

Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālā pieredzē iegūtajām zināšanām, prasmēm un kompetencei, protams, ir jāatbilst attiecīgās studiju programmas prasībām un arī studiju programmas studiju rezultātiem. Tam, kurš vēlas atzīšanu, ir jāspēj aprakstīt un analizēt apgūtās zināšanas, prasmes un kompetence, kā arī jāspēj demonstrēt to atbilstību attiecīgā studiju kursa studiju rezultātiem. Pretendenta AFIPP ceļā sasniegtos studiju rezultātus novērtē augstskolas atzīšanas komisija, kas izvērtē un pieņem lēmumu, vai ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē iegūtās zināšanas, prasmes un kompetence ir atbilstošas konkrētajiem studiju programmas vai tās studiju kursu studiju rezultātiem.

3.2. AFIPP atzišanas loma izglitibas iegusana

Arpus formalas izglitibas apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišana nodrošina elastīgāku izglitibas iegūšanas iespēju, sniedz iespēju pabeigt studijas ātrāk, ekonomē augstākās izglitibas iestādes, studējošā un darba devēja resursus, kā arī paplašina pašrealizācijas iespējas un uzlabo iespējas iekļauties darba tirgū.

Šī atzišanas veida izmantošana ir abpusējs ieguvums gan studējošajam, gan augstskolai. Studējošajam ir iespēja studēt, balstoties uz iepriekšējām zināšanām, un pieredzi, tādējādi saīsinot studiju laiku, savukārt augstskola iegūst labi motivētus studējošos, kuri ienes savu praktisko pieredzi teorētiskajās studijās.

3.3. Kam palīdz ārpus formālās izglitibas apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišana

AFIPP atzišanas iespējas var izmantot dažādos gadījumos, piemēram:

- ir jau iegūta augstākā izglitība, bet ir nepieciešamība to paplašināt, lai strādātu citā jomā, līdz ar to nav vajadzības atkārtoti apgūt zināšanas, prasmes un kompetenci, kas ir jau iegūtas iepriekš;
- vēlas turpināt pārtrauktas studijas;
- vēlas apliecināt esošās zināšanas, prasmes un kompetenci, kas ir daļa no kādas profesionālās kvalifikācijas;
- vēlas atzīt prasmes, kas ir iegūtas neformālā ceļā – strādājot vai ikdienā.

3.4. AFIPP atzišanas tiesiskais regulējums

Arpus formālās izglitibas apgūtajā un profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišana Latvijas augstākajā izglītībā ir uzsākta kopš 2012. gada, pamatojoties uz šādiem Latvijas normatīvajiem aktiem:

- a) Augstskolu likums;
- b) Ministru kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumi Nr.36 "Arpus formālās izglitibas apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzišanas noteikumi".

3.5. Ārpus formālās izglitibas apgūtajā un/vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišanas process

AFIPP mācīšanās rezultātu atzišanas process sastāv no 4 soļiem:

1. Ārpus formālās izglitibas apgūtajā un profesionālajā pieredzē sasniegto mācīšanās rezultātu **identificēšana**;
2. Ārpus formālās izglitibas apgūtajā un profesionālajā pieredzē sasniegto mācīšanās rezultātu **dokumentēšana**;
3. Ārpus formālās izglitibas apgūtajā un profesionālajā pieredzē sasniegto mācīšanās rezultātu **vērtējums**;

4. **Lēmuma** par ārpus formālās izglitibas apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišanu **izsniegšana**.

Šiem soļiem atbilst šādas darbības:

- konsultēšanās un pašvērtējums,
- iesnieguma sagatavošana un iesniegšana,
- iesnieguma izvērtējums,
- lēmuma pieņemšana un informēšana par to, nodrošinot atgriezenisko saiti,
- lēmuma apstrīdēšana un pārsūdzēšana, ja nepieciešams.

3.6. Ārpus formālās izglitibas apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišanā iesaistītās puses

Atzišanā ir iesaistītas trīs puses – persona, kura vēlas, lai tiktu atzīti viņa ārpus formālās izglitibas apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtie studiju rezultāti (pretendents), konsultants un vērtētājs. Katrai pusei ir savi uzdevumi un atbildības.

Pretendents:

- iepazīstas ar augstskolas AFIPP atzišanas procesa noteikumiem;
- iepazīstas ar studiju programmas vai attiecīgā studiju kursa prasībām, lai izvērtētu, kuras zināšanas, prasmes un kompetence būtu piemērotas atzišanai;
- iesniedz iesniegumu kopā ar prasmju, zināšanu un kompetences apliecinājumiem;
- atbild par to, ka iesniegtā informācija ir korekta un patiesa;
- iesniedz papildu pierādījumus, ja tādi ir nepieciešami.

Konsultants:

- informē pretendentu par procesu un prasībām;
- sniedz palīdzību un atbalstu pretendentam, lai izvērtētu iepriekšējo sasniegumu plašumu un dziļumu saskaņā ar augstskolas vērtēšanas kritērijiem;
- palīdz pretendentam sagatavot iesniegumu un dokumentus, taču negatavo to viņa vietā;
- pārbauda, vai iesniegums ir aizpildīts pareizi un vai visi nepieciešamie dokumenti ir pievienoti,
- seko, lai process atbilst augstskolas izstrādātajai iekšējai kārtībai.

Vērtētājs:

- ir atbildīgs par to, lai novērtējamās zināšanas un pieredze atbilstu studiju programmas un tās studiju kursu prasībām;
- izvērtē ārpus formālās izglitibas apgūtajā un profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus līdzīgā veidā kā studiju rezultātus, ko apgūst studiju programmas noteiktajās metodēs;

- sniedz atgriezenisko saiti par lēmumu, un ja nepieciešams, iekļauj rekomendācijas.

3.7. AFIPP atzīšanas procesa uzsākšana

Vispirms pretendents ir jāiepazīstas ar AFIPP atzīšanas kārtību augstskolā, kurā pretendents vēlas studēt. Atzīšanas kārtību regulē Ministru Kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumi Nr.36 "Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi", bet katras augstskolas iekšējie normatīvie akti, kas detalizētāk regulē šo procedūru, var nedaudz atšķirties katrā augstskolā. Augstskolas iekšējie normatīvie akti sniegs nepieciešamo informāciju procedūras uzsākšanai, piemēram, par atzīšanas laika grafiku, izmaksām (tas var būt maksas pakalpojums) vai kontaktpersonām.

Tālāk pretendents veic pašvērtējumu. Pašvērtējums, atkarībā no pierādāmajām prasmēm, var būt gan vienkāršs, gan sarežģīts. Pretendentam ir jāapkopo dzīves laikā gūtā pieredze un jāuzraksta analītisks kopsavilkums ar ieņemtajiem amatam, veiktajiem uzdevumiem un tajos gūtajām zināšanām, prasmēm un kompetenci. Ir jāsaprot, ka daļa prasmju var būt novecojušas un neatbilst mūsdienu prasībām. Pretendents analizē un vērtē savu personīgo darbību un izdara secinājumus. Līdz ar šo pašvērtējumu, gatavojot dokumentus, pretendents arī pats pašattīstās. Pašrefleksijas attīstīšana ir svarīgs process, kas sekmē spriedumu veidošanu un pretendenta personīgā redzējuma izklāsta veidošanu. Pašvērtējumā pretendents analizē to pieredzi, kura iegūta formālajā vai ārpus formālās izglītības. Pretendents ne tikai apraksta savu praktisko darbību, bet izanalizē to, un spēj salīdzināt iegūtos mācīšanās rezultātus ar attiecīgās studiju programmas sagaidāmajiem studiju rezultātiem. Var lūgt padomu konsultantam, kā labāk identificēt apgūtās zināšanas prasmes un kompetenci. Konsultants sniedz padomus pretendents par to, kā veiksmīgāk aprakstīt savu pieredzi šajā pašvērtējumā, lai tas atspoguļotu pretendenta mācīšanās rezultātus un dotu iespēju tos precīzāk identificēt.

Veicot pašvērtējumu, ir jāfokusējas uz studiju programmu, kurā pretendents vēlas studēt, uz konkrētiem šīs studiju programmas studiju kursiem. Jāvērtē, vai ir nepieciešamas specifiskas prasmes, lai iestātos studiju programmā vai arī lai to pabeigtu un vai iegūtās zināšanas, prasmes un kompetence atbilst studiju programmas prasībām.

Jautājumi, uz kuriem jāatbild pašvērtējumā:

- kāda veida zināšanas, prasmes un kompetence Jūs interesējošās studiju programmas kontekstā Jums ir, kuras varētu tikt atzītas izmantojot ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas procedūras;
- vai iegūtās zināšanas, prasmes un kompetence atbilst studiju kursa studiju rezultātiem;
- vai tas, ko Jūs esat apguvis ir pietiekoši labā līmenī, lai veiktu ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas procedūru, vai tomēr lietderīgāk ir mācīties ko citu.

Svarīgi ir apzināties, ka nevis profesionālā pieredze ir svarīgākais, bet tas, ko no tās ir izdevies iemācīties, līdz ar to ir svarīgi prast analizēt savu iepriekšējo profesionālo pieredzi. Pieredze var būt dažāda, piemēram, kādi konkrēti uzdevumi vai projekti, kas bija jāveic darbā vai ārpus darba, piedalīšanās apmācībās vai apmācība darba vietā, citu personu atbalstīšana, konsultēšana vai apmācība.

Savu zināšanu, prasmju un kompetences uzskaitīšanas **piemērs Nr.1:**

Pieredze (aktivitātes)	Kas tieši bija jāveic?	Kādas prasmes, zināšanas un kompetence bija nepieciešamas, lai to paveiktu? Kāds bija atbildības līmenis? Vai darbības bija jāveic pašam vai kāda uzraudzībā?	Ko izdevās iemācīties, veicot šīs aktivitātes?	Vai to, ko izdevās iemācīties var pielietot citās situācijās nākotnē?
-------------------------------	-------------------------------	--	---	--

Pretendentam ir jāspēj pierādīt savas prasmes, zināšanas un kompetence.

Savu zināšanu, prasmju un kompetences uzskaitīšanas **piemērs Nr.2:**

Darba pieredzes piemēri	Zināšanas un prasmes iegūtas šajā pieredzē	Pierādījumi	Potenciālā saikne ar izvēlēto studiju kursu, moduli un studiju programmu
--------------------------------	---	--------------------	---

3.8. Iesnieguma sagatavošana un iesniegšana

Ja ir iespējams veikt ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē iegūto zināšanu un prasmju atzīšanu, ir jāsagatavo un jāiesniedz iesniegums. Augstskolai ir izveidota iesnieguma forma, kurā būtu iespējams atspoguļot ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus. Ministru kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumi Nr.36 "Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi" nosaka, ka personai, kura vēlas, lai tiktu atzīti tās ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtie studiju rezultāti, iesniedz augstskolā iesniegumu par sasniegto studiju rezultātu atzīšanu.

Iesniegumā ir jānorāda:

- pretendenta vārdu, uzvārdu un personas kodu;
- ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus;
- ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atbilstības pamatojumu attiecīgās studiju programmas vai tās daļas prasībām;
- ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanas mērķi;
- institūcijas nosaukumu un izglītības programmu vai tās daļu vai profesionālās pieredzes ieguves veidu un vietu, kurā studiju rezultāti ir sasniegti;
- laikposmu, kurā studiju rezultāti ir sasniegti;
- studiju programmas nosaukumu, kurā būtu atzīstami ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtie studiju rezultāti;
- personas kontaktinformāciju – dzīvesvietas adresi, uz kuriem nosūtāms atzīšanas komisijas lēmums, kā arī tālruna numuru un elektroniskā pasta adresi.

Iesniegumam ir jāpievieno dokumenti, kas apliecina ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus. Ja iesniegumam pievieno šo dokumentu kopijas, pretendents ir pienākums uzrādīt minēto dokumentu oriģinālus. Iesniegumu un tam pievienotos dokumentus iesniedz papīra formā vai elektroniska dokumenta formā atbilstoši normatīvajiem aktiem par elektronisko dokumentu noformēšanu.

Atzīstot ārpus formālās izglītības apgūtajā sasniegtos studiju rezultātus, pierādījumi var būt sekmju izraksti, akadēmiskas izziņas, studiju kursu apraksti, apmācības organizētāju izdoti diplomi, sertifikāti, kursu apliecinājumi utml.

Atzīstot profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus, pierādījumi var būt darba līgums, amata apraksts, pretendenta radīti produkti vai rakstiski vērtējumi un apliecinājumi, ko ir sagatavojis kāds, kurš ir novērojis pretendentu darbībā.

Pretendentam ir jāņem vērā, ka, lai atzītu ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus, jābūt izpildītiem šādiem nosacījumiem:

- uzrādītie dokumenti satur skaidru, nepārprotamu un pilnīgu informāciju par sasniegtajiem studiju rezultātiem;
- par sasniegtajiem studiju rezultātiem iespējams piešķirt vismaz vienu kredītpunktu. Vienu kredītpunktu par ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtiem studiju rezultātiem var piešķirt, ja tie sasniegti vismaz vienu nedēļu ilgā (40 akadēmiskās stundas) izglītošanās procesā;
- pretendenta iepriekš iegūtā izglītība atbilst uzņemšanas prasībām attiecīgajā studiju programmā;
- pārbaudījumos, ja tādi ir noteikti, pretendents ir uzrādījis attiecīgās studiju programmas vai tās daļas prasībām atbilstošas zināšanas, prasmes un kompetenci.

Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtos un atzītos studiju rezultātus nevar ieskaitīt kā attiecīgās studiju programmas gala pārbaudījumu, valsts pārbaudījumu, noslēguma pārbaudījumu – kvalifikācijas eksāmenu vai promocijas darbu.

3.9. Nosacījumi ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanā

Profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus var atzīt tikai:

- tajā attiecīgās studiju programmas daļā, kuru veido prakse;
- tajā studiju programmas studiju kursā, kuru apgūstot iegūst praktiskas zināšanas.

Ārpus formālās izglītības apgūtajā sasniegtos studiju rezultātus var atzīt, ja tie atbilst augstākās izglītības pakāpei un ir sasniegti:

- atsevišķā studiju programmas studiju kursā, kuru persona ir apgūusi kā klausītājs;
- tālākizglītības programmā, profesionālās pilnveides izglītības programmā vai cita veida neformālās izglītības programmā, kurā iegūstamie studiju rezultāti atbilst studiju programmas vai studiju programmas daļas studiju rezultātiem;
- citos ārpus formālās izglītības iegūtos izglītības veidos (piemēram, pašmācībā); šajos izglītības veidos iegūtos studiju rezultātus studiju programmās, kuras atbilst reglamentētajām profesijām, var atzīt tikai tajā studiju programmas studiju kursā vai studiju modulī, kuru apgūstot iegūst teorētiskas zināšanas.

3.10. Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu pārbaūžu veidi, atkarībā no studiju rezultātu sasniegšanas veida un studiju programmas daļas, kurā tie atzīstami

Profesionālo pieredzi, ja to vēlas atzīt tajā attiecīgās studiju programmā as daļā, kuru veido prakse, var atzīt:

- automātiski, tas ir, izvērtējot studiju rezultātus tikai pēc dokumentiem, neuzliekot pārbaudījumus;
- ja tiek nokārtoti dažādi pārbaudījumi (piemēram, testi vai praktiski uzdevumi), ja atzīšanas komisija uzskata tos par nepieciešamiem.

Lai atzītu tādu *profesionālo pieredzi*, ko vēlas atzīt tajā studiju programmas studiju kursā, kuru apgūstot iegūst praktiskas zināšanas:

- persona kārtā attiecīgajā studiju kursā noteiktos pārbaudījumus;
- persona papildus kārtā dažādus citus pārbaudījumus (piemēram, testus vai praktiskus uzdevumus), ja atzīšanas komisija uzskata tos par nepieciešamiem.

Ja ārpus formālās izglītības apgūtajā sasniegtie studiju rezultāti sasniegti atsevišķā studiju programmas studiju kursā, kuru persona ir apgūvusi kā *klausītājs*, tos var atzīt:

- automātiski, tas ir, izvērtējot studiju rezultātus tikai pēc dokumentiem, neuzliekot pārbaudījumus;
- ja tiek nokārtoti dažādi pārbaudījumi (piemēram, testi vai praktiski uzdevumi), ja atzīšanas komisija uzskata tos par nepieciešamiem.

Ja ārpus formālās izglītības apgūtajā sasniegtie studiju rezultāti sasniegti tālākizglītības programmā, profesionālās pilnveides izglītības programmā vai cita veida *neformālās izglītības* programmā, kurā iegūstamie studiju rezultāti atbilst studiju programmas vai studiju programmas daļas studiju rezultātiem, tos var atzīt:

- automātiski, tas ir, izvērtējot studiju rezultātus tikai pēc dokumentiem, neuzliekot pārbaudījumus;
- ja tiek nokārtoti dažādi pārbaudījumi (piemēram, testi vai praktiski uzdevumi), ja atzīšanas komisija uzskata tos par nepieciešamiem.

Ja ārpus formālās izglītības apgūtajā sasniegtie studiju rezultāti sasniegti citos *ārpus formālās izglītības* iegūtos veidos, tos var atzīt:

- ja tiek nokārtoti attiecīgajā studiju kursā noteiktie pārbaudījumi;
- ja papildus tiek nokārtoti dažādi citi pārbaudījumi (piemēram, testi vai praktiski uzdevumi), ja atzīšanas komisija uzskata tos par nepieciešamiem.

3.11. Ministru kabineta noteikumos noteiktā regulējuma piemērošanas nosacījums

Tos studiju rezultātus, kas sasniegti studējot studiju programmā, var atzīt saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 16.novembra noteikumiem Nr.932 "Studiju

uzsākšanas kārtība vēlākos studiju posmos", nevis saskaņā ar Ministru kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumos Nr.36 "Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi" noteikto procedūru.

3.12. Lēmuma apstrīdēšana un pārsūdzēšana

Pretendentam ir tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt augstskolas atzīšanas komisijas lēmumu, ja pretendentu neapmierina veiktais izvērtējums un pieņemtais lēmums. Pretendents atzīšanas komisijas lēmumu var apstrīdēt pie augstskolas rektora vai koledžas direktora viena mēneša laikā pēc lēmuma stāšanās spēkā. Savukārt augstskolas rektora vai koledžas direktora lēmumu viena mēneša laikā pēc tā spēkā stāšanās var pārsūdzēt Administratīvajā tiesā saskaņā ar Administratīvā procesa likumu.

1. Eiropas Savienības Padomes 2012.gada ieteikums par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu;
2. Eiropas vadlīnijas ikdienas un neformālās izglītības vērtēšanai, 2009., CEDEFOP;
3. Eiropas vadlīnijas ikdienas un neformālās izglītības vērtēšanai, 2015., CEDEFOP;
4. Recognition of Prior Learning. A Focus on Practice. Education in employment, 2009.;
5. European Inventory on validation of non-formal and informal learning, Cedefop, 2014., 2016.;
6. ECTS rokasgrāmata, 2015.;
7. Standarti un vadlīnijas kvalitātes novērtēšanai Eiropas Augstākās izglītības telpā, 2015.;
8. Modernisation of Higher Education. Report to the European Commission on improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions, 2013.;
9. Ministru kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumi Nr.36 "Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi";
10. Augstskolu likums, 1995.

Akadēmiskās izglītības pielīdzināšanas piemērs:

1. Pretendents ir nokārtojis kādā citā augstskolā bakalaura studiju programmā studiju kursu „Efektivitātes vadīšana”. Iestājoties augstskolā X maģistra studiju programmā, pretendents lūdza, lai viņam ieskaita maģistra studiju programmas kursu „Efektivitātes vadīšana” kā nokārtotu un piešķir atbilstošos kredītpunktus. Pielīdzināšana nenotika, jo nevarēja atzīt bakalaura studiju programmā apgūto studiju kursu „Efektivitātes vadīšana”, jo bakalaura līmeņa studiju kursam bija noteikti citi, zemāka līmeņa studiju rezultāti, kas neatbilst maģistra studiju programmā paredzētajiem studiju rezultātiem. Pretendentam bija jākārtoto studiju kursa pārbaudījums saskaņā ar maģistra studiju programmas studiju kursa prasībām kopā ar pārējiem minētās maģistra programmas studentiem.

(Ministru kabineta 2004.gada 16.novembra noteikumu Nr.932 "Studiju uzsākšanas kārtība vēlākajos studiju posmos" 3.punkts nosaka, ka studijas augstskolā vai koledžā vēlākos studiju posmos atļauts uzsākt tā paša vai zemāka līmeņa studiju programmā. Pēc pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības ieguves studijas var turpināt augstākās izglītības studiju programmā bakalaura grāda vai otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības iegūšanai.)

2. Studējot kādā augstskolā, pretendents bija nokārtojis maģistra studiju programmā studiju kursu "Ekonomika vadītājiem". Pretendentam bija sekmju izraksts. Iestājoties līdzīgā X augstskolas maģistra studiju programmā, pretendents uzrakstīja iesniegumu par kursa pielīdzināšanu. Pretendents iesniedza arī studiju kursa aprakstu, kurā bija norādīti studiju rezultāti un kursa saturs. Maģistra studiju programmas direktors izvērtēja šo studiju kursa aprakstu un atzīšanas komisijā tika pieņemts lēmums pielīdzināt šo studiju kursu augstskolas X atbilstošajam studiju kursam. Novērtējuma atzīmi izlika, balstoties uz iesniegto sekmju izrakstu.

(Ministru kabineta 2004.gada 16.novembra noteikumu Nr.932 "Studiju uzsākšanas kārtība vēlākajos studiju posmos" 3.punkts nosaka, ka studijas augstskolā vai koledžā vēlākos studiju posmos atļauts uzsākt tā paša vai zemāka līmeņa studiju programmā. Pēc pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības ieguves studijas var turpināt augstākās izglītības studiju programmā bakalaura grāda vai otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības iegūšanai.; 8.punkts nosaka: "Augstskola vai koledža salīdzina iepriekš apgūtos priekšmetus un to apjomu ar attiecīgās augstskolas vai koledžas studiju programmas atbilstošo daļu un norāda, kurus priekšmetus no iepriekš apgūtajiem var ieskaitīt un kuros kārtojami papildu pārbaudījumi. Priekšmetus ieskaita, ja to apjoms kredītpunktos abās salīdzināmajās studiju programmās ir vienāds vai kredītpunktu skaits iepriekš apgūtajā attiecīgajā priekšmetā ir lielāks. Papildus kārtojamo priekšmetu kopējais nedrīkst pārsniegt 20 kredītpunktu.")

2. PIELIKUMS

Prakses atzišanas kā profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzišanā piemērs:

Atkarībā no tā, kādā studiju programmā pretendents studē ir iespējams atzīt praksi paredzēto kredītpunktu apjomā.

Galvenais, lai pretendents pierādītu, ka savā darbā ir veicis konkrētus pienākumus un ir ieguvis studiju rezultātus, kas atbilst studiju programmas prasībām. Studiju programmas direktors un karjeras centra vadītājs konsultē par to, vai darba pieredzē iegūtās zināšanas un kompetences atbilst augstskolas X prakses programmā formulētiem prakses uzdevumiem un nepieciešamajiem studiju rezultātiem. Pretendents sagatavo pielikumu, kurā atspoguļo savā darbā iegūtās zināšanas, prasmes un kompetences, norādot, kādus pienākumus ir veicis savā profesionālajā darbībā. Dokumentus iesniedz studiju programmas direktoram un karjeras centra vadītājam.

Studiju programmas direktors un karjeras centra vadītājs uzraksta viedokli vai dokumentu pakete ir atbilstoša un vai tos var virzīt tālāk uz komisiju atzišanai. Pozitīva lēmuma gadījumā pretendents sagatavo dokumenta paketi – portfolio. Pretendents iesniedz iesniegumu, atzišanas veidlapu, CV, jebkurus citus dokumentus, kas apliecina pretendenta profesionālo darba pieredzi, piemēram, amata aprakstu, izrakstu no "Lursoft" datu bāzes par ievēlēšanu vadītāja amatā vai informāciju par ievēlēšanu par valdes locekli.

Dokumentus reģistrē Studentu informācijas centrā. Dokumentus izskata augstskolas atzišanas komisija un pieņem gala lēmumu: atzīt pilnīgi, daļēji, vai neatzīt šo pieredzi kā praksi. Ja lēmums ir pozitīvs – tas nozīmē, ka pielīdzina pilnīgi. Tad pretendents tiek virzīts aizstāvēšanai. Atzišanas komisijā pretendents sniedz prezentāciju par savu iepriekšējā profesionālajā pieredzē sasniegto pieredzi: zināšanām, prasmēm un kompetencēm. Citi šajā studiju programmā studējošie raksta prakses pārskatu, bet pretendentam šajā gadījumā prakses pārskats nav jāraksta. Gala atzīmi izliek atzišanas komisija, balstoties uz prezentāciju un iesniegtajiem dokumentiem. Atzīme parādās studiju procesa individuālo pārbaudījumu protokolā.

Kredītpunktus piešķir atbilstoši studiju programmā paredzētajam, tas nozīmē, ka kredītpunktu apjoms izriet no studiju procesa grafika, piemēram prakse profesionālajā bakalaura studiju programmā ir 16 kredītpunkti (24 ECTS). Ja darba pienākumi un salīdzināmie prakses uzdevumi un studiju rezultāti, kas formulēti praksei atbilst, prakse tiek atzīta un atzišanas komisija paziņo lēmumu un izliek atzīmi.

Daļējā pielīdzināšana arī ir iespējama. Par to lemj atzišanas komisija pēc dokumentu izskatīšanas, balstoties uz studiju programmas vadītāja un karjeras centra vadītāja ieteikuma, kuri konsultē par profesionālās pieredzes atzišanu. Šajā gadījumā nepietiekošos kredītpunktus pretendents saņem, veicot praksi vispār pieņemtā kārtībā, tikai mazākā apjomā, apjomā, ko ir noteikusi atzišanas

komisija, piemēram, no 16 kredītpunktiem (24 ECTS) komisija lemj pielīdzināt 12 kredītpunktus (18 ECTS), bet 4 kredītpunktu (6 ECTS) apjomā pretendentam jāveic prakse. Pretendents slēdz prakses līgumu, iet praksē un raksta prakses pārskatu par 4 kredītpunktiem. Par kredītpunktu apjomu, kas jāapgūst papildus, lemj atzišanas komisija. Tas attiecas uz jautājumiem, ja komisijai nav pietiekami pierādījumi par to, ka pretendents prakses laikā ieguvis nepieciešamās prasmes un kompetences. Tātad, attiecīgi par šiem 4 kredītpunktiem pretendents raksta prakses pārskatu un iesniedz to karjeras centrā. Karjeras centrs virza šo pārskatu recenzēšanai un aizstāvēšanai. Atzīme veidojas no diviem aspektiem: no pielīdzinātajiem dokumentiem, kurus aizstāv pie atzišanas komisijas un no prakses pārskata aizstāvēšanas. Atzīme parādās studiju procesa individuālo pārbaudījumu protokolā.

(saskaņā ar Ministru Kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumiem Nr.36 "Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzišanas noteikumi")

Profesionālas izglītības pielīdzināšanas piemērs:

Iestājoties augstskolā X profesionālajā bakalaura programmā Y, pretendents lūdz, lai viņa profesionālajā pieredzē sasniegtie studiju rezultāti tiktu pielīdzināti studiju programmā paredzētajam studiju kursam Prakse.

Lai profesionālajā pieredzē sasniegtie studiju rezultāti tiktu pielīdzināti, pretendents papildus iesniegumam iesniedza arī izziņas no darba vietām. Izziņas tika norādīts gan darba stāžs, gan detalizēti darba pienākumi.

Piemēram:

- Izziņa par darba pieredzi un darba pienākumiem SIA "A" no 1996.gada 1.oktobra – 2007.gada 1.oktobrim.

Pretendenta darba pienākumi SIA "A" veikt klīniskas procedūras pacienta higiēnas un komforta nodrošināšanai. Klīniskās procedūras, saistītas ar drošību, ķermeņa mehāniku un infekciju kontroli, ar pacienta barošanu un eliminācijas nodrošināšanu. Veikt diagnostiskās procedūras pacienta veselības stāvokļa novērtēšanai (pulsa, asinsspiediena mērīšana, dažādu analīžu materiāla savākšana utt.).

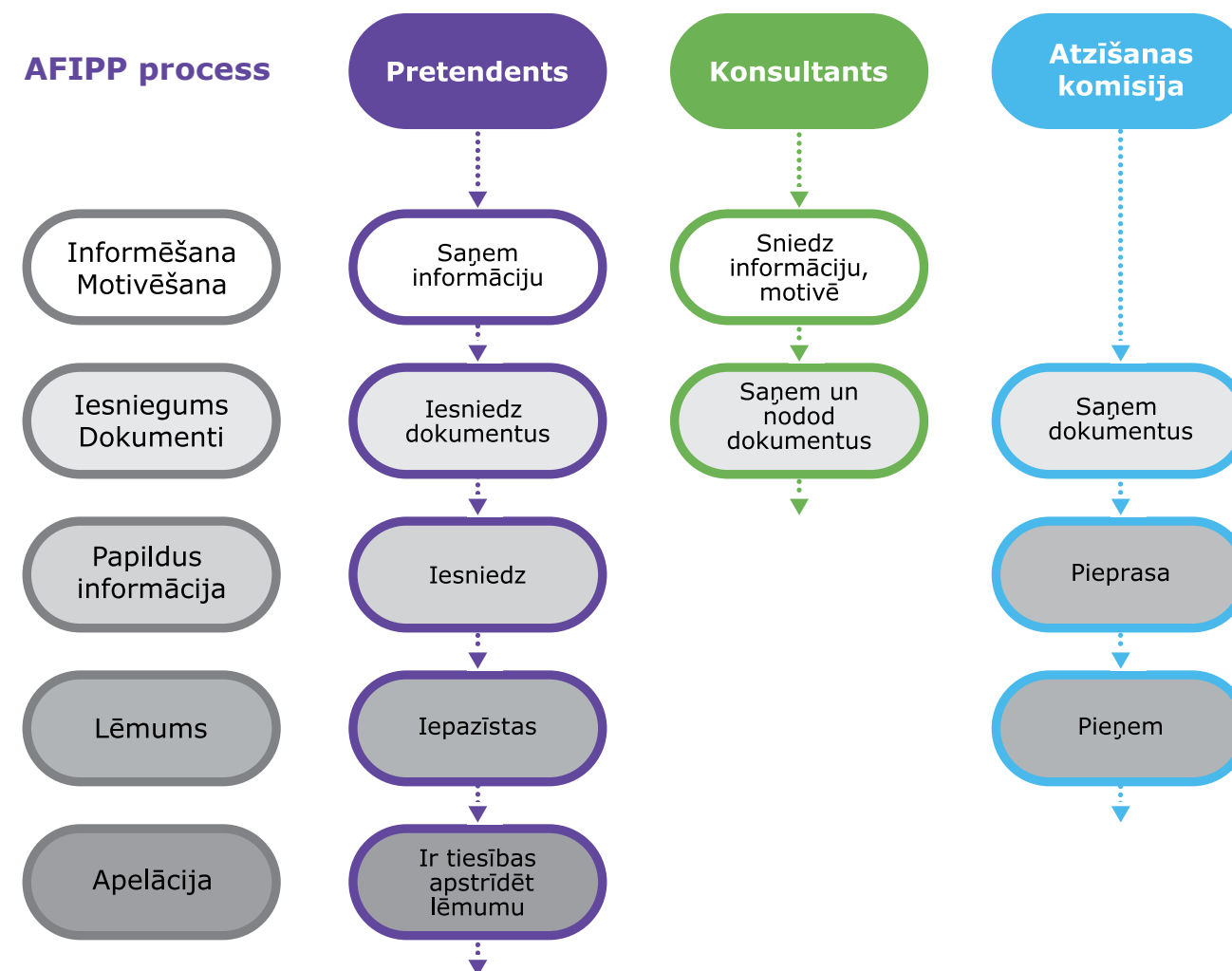
- Izziņa par darba pieredzi un pienākumiem SIA "DE" no 2007.gada 10.oktobra - 2016.gada 1.maijam

Veikt ikdienas pacientu aprūpi dažādu saslimšanas gadījumos, izvirzīt un formulēt aprūpes problēmas. Veikt uzraudzīšanu, novērošanu, aprūpes plānošanu, īstenošanu un dokumentēšanu. Izvērtēt pacienta objektīvo un subjektīvo stāvokli. Visus novērojumus un veiktās procedūras atzīmēt pacientu aprūpes lapās. Pildīt procedūrmāsu un dežūrmāsu pienākumus pēc virsmāsu sastādītā grafika. Pieņemt un pildīt ārsta nozīmētās ordinācijas. Pildīt māsu aprūpes dokumentāciju un procedūras. Veikt aprūpes procedūras ievēroju pacientu intimitāti un pacienta vēlmes. Ievērot ētiskos, juridiskos aspektus un konfidencialitāti darbā ar pacientiem. Nodrošināt noteiktā laikā, noteikto medikamentu saņemšanu pacientiem nodaļā. Veikt invazīvās un neinvazīvās procedūras, izskaidrojot to

mērķi, norisi un iespējamās blakusparādības.

Atzīšanas komisijas sēdē, izskatot iesniegtos dokumentus, tika nozīmēts eksperts – attiecīgās jomas speciālists no augstskolas X puses - atzinuma par profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanu sagatavošanai. Balstoties uz eksperta atzinumu par profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanu 20 kredītpunktu apmērā, tika sagatavots atzīšanas komisijas lēmums par profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanu un ieskaitīšanu bakalaura programmas Y studiju kursā Prakse.

(saskaņā ar Ministru Kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumiem Nr.36 "Ārpus formālās izglītības apgūtajā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi")

Izglītības un zinātnes ministrija

Līdzfinansē
Eiropas Savienības
programma Erasmus+

Erasmus+